

DE
OPROEP

AQUADE

2012-2022

AQUADE 2012-2022
TIENJARIGE CULTURELE MANIFESTATIE

AQUADE_DE OPROEP

< Beeld binnenkant
omslag. Event: feestelijke
oplevering Zandmotor
2012 opgeluisterd
met acts van het
North Sea Jazz festival

<< Foto omslag.
Empirisch onderzoek:
de WESP doet metingen
van waterstanden, wind,
golven, stroomrichting en
stroomsnelheid, open
dag RWS bij Petten

AQUADE_DE OPROEP

INHOUD

Aquade 2012-2022	6
Oproep tot excellente kwaliteit in klimaatprojecten	
Aquade_De bieding	14
Van noodzaak naar kans	
Missie: van kans naar excellent resultaat	
Resultaten	
Doelen: kwaliteit toevoegen, mensen betrekken, wereldwijd etaleren	
Aquade activiteiten	
Aquade_Zakelijk	32
Organisatie	
Financiën	
Begroting	
Bijlagen	41
I. Aanbevolen	
II. Ruimtelijke kwaliteit	
III. Criteria	
IV. Mensen betrekken	
V. Relatie met Dutch Delta Design 2012	
 Colofon	 61

AQUADE

Educatie: van meemaken
naar meewerken,
informatie- en belevings-
centrum Waterland

AQUADE 2012-2022 OPROEP TOT EXCELLENTE KWALITEIT IN KLIMAATPROJECTEN

Grote delen van Nederland gaan deze eeuw opnieuw op de schop. De kust, het rivierenland, het IJsselmeergebied: op tal van plaatsen zijn grote werken nodig om ons laagland ook in een veranderend klimaat veilig en leefbaar te houden.

Aquade is een initiatief van mensen die nauw betrokken zijn bij de voortdurende ruimtelijke verandering van Nederland, en dus ook bij deze opgave. Wij zijn doordrongen van de noodzaak van klimaatadaptatie en van de verstrekende ruimtelijke gevolgen. Ook al bestaat er nog onzekerheid over de omvang en de effecten van de klimaatverandering, in onze kwetsbare rivierdelta mogen we niet gokken dat het wel zal meevallen.

Wij zijn ervan overtuigd dat de investering in klimaatbestendigheid tegelijkertijd unieke kansen biedt om onze leefomgeving en onze landschappen duurzamer, profijtelijker en aangener te maken. Maar wij beseffen ook al te goed dat deze kansen op een excellent resultaat niet vanzelf worden benut.

Wij doen daarom een oproep aan alle beroepsmatig betrokkenen, of ze nu bij de rijksoverheid werken, in het bedrijfsleven, bij waterschappen en provincies, of ze nu bestuurder, onderzoeker, ontwerper, jurist, aannemer of projectleider zijn, en evenzeer aan alle burgers, aan kinderen en leerkrachten, en aan iedereen die betrokken is bij kunst en cultuur:

AQUADE 2012-2022 OPROEP TOT EXCELLENTE KWALITEIT IN KLIMAATPROJECTEN

Benader de waterveiligheidsopgave niet als een doel in zichzelf maar als een formidabel middel om in de ruimtelijke toekomst van Nederland te investeren.

Beschouw de opgave niet als een corvee, maar als een schitterende kans om een nieuw cultureel zelfbewustzijn op te bouwen.

Maak van deze projecten waarlijk 'publieke werken', die publiekelijk worden meebeleefd en gevierd.

Verplicht jezelf tot een excellent resultaat, en neem geen genoegen met middelmaat.

Besef dat excellente kwaliteit zichzelf terugbetaalt; kwaliteit is geen kostenpost maar een verdienmodel.

Negeer of verspil de kansen niet, en benut alle mogelijkheden, alle kennis en alle talenten.

Leg je niet neer bij banale hindernissen, maar spoor ze op en stel ze aan de kaak.

Kijk altijd verder en breder dan de grenzen van ieder afzonderlijk project; bedenk wat het werk bijdraagt aan het leven van volgende generaties.

Wij laten het niet bij deze oproep. Wij stellen een tien jaar durende culturele manifestatie voor over de ruimtelijke ontwikkeling van de Nederlandse delta onder invloed van de klimaatverandering, de *Aquade 2012-2022*.

Aquade wil tien jaar lang, aan de hand van concrete projecten, de harde ruimtelijke opgave van waterveiligheid en klimaatadaptatie verbinden met de zachte waarden van cultuur en onderwijs. Aquade wil een vruchtbare wisselwerking bevorderen. Aquade wil bevorderen dat Nederland de resultaten met trots aan de wereld kan tonen.

ALLE INGREDIËNTEN ZIJN ER

De nieuwe grote werken die het Nederlandse laagland veilig, welvarend en klimaatbestendig moeten houden, vergen veel inspanningen, kennis en geld. Nederland kan het aan. Alle ingrediënten zijn voorhanden. We hebben een lange traditie van land- en waterbeheer, een solide wettelijke structuur, innovatieve bedrijven die tot de wereldtop behoren, uitmuntende ontwerpers en onderzoekers, en een breed maatschappelijk draagvlak voor langetermijninvesteringen in bestaanszekerheid.

En omdat we het aankunnen, kunnen we ook een stap verder zetten: de stap naar excellente kwaliteit. Excellente kwaliteit reikt verder dan de technische kwaliteit van een project, het gaat ook om maatschappelijke, ecologische en culturele kwaliteit. Aspecten hiervan zijn programmatische rijkdom (waterveiligheid slim gecombineerd met andere functies), flexibiliteit en duurzaamheid, openbaarheid en toegankelijkheid, en bovenal ontwerpqualität. Dat vereist méér dan alleen het correct uitvoeren van de opdracht. Zorg ervoor dat alle ingrediënten die er toch al zijn, maximaal worden benut. Bevrijd de klimaatopgave uit haar dreigende sectorale eenzaamheid. Koppel haar aan andere ontwikkelingen die zich in de komende eeuw zullen voordoen. Excellente kwaliteit vereist dat de beschikbare middelen zo intelligent mogelijk worden ingezet, en dat we niet in de val trappen van 'penny wise, pound foolish'. Verspil geen geld aan middelmatigheid. Zorg dat ook in de procesgang innovatie wordt ingebracht in dienst van kwaliteitsdoelen. Zorg voor een helder begrip van de kansen en de mogelijkheden, en wees bereid om voorbij het gangbare te gaan.

Excellente kwaliteit vereist bevoegdheid, talent en concentratie. Het vereist persoonlijke betrokkenheid van een ieder, vanuit het besef dat kwaliteit mensenwerk is. Kwaliteit is een opdracht die niemand van zich af kan schuiven.

Het is in de praktijk helaas niet vanzelfsprekend dat deze stap naar excellente kwaliteit ook werkelijk wordt gezet. We kennen de hindernissen en valkuilen waarop zelfs de meest inspirerende plannen kunnen stuklopen. We kennen de nodeloos gemiste kansen en de projecten die een zesje zijn geworden terwijl ze een negen hadden kunnen zijn. We kennen maar al te goed het verlamme bijgeloof dat kwaliteit duur zou zijn. Het streven naar de hoogste kwaliteit legt het te vaak af tegen de frustrerende realiteit van stramme regels, dichtgetimmerde procedures, gecompliceerde contractvormen, gebrekkige communicatie, en financiële kortetermijngedachte. De stap naar excellente kwaliteit vereist daarom een scherp oog voor de hindernissen onderweg, en de bereidheid om te leren van successen maar ook van missers en teleurstellingen.

Besef dat we bij het werken aan klimaatadaptatie op de schouders van reuzen kunnen staan. De klimaatopgave is een nieuwe variant op de aloude basistaak om het Nederlandse laagland in stand te houden. Dag in dag uit, eeuw in eeuw uit, moeten wij blijven werken om dit kunstmatige land te laten voortbestaan en te laten floreren. En als de omstandigheden veranderen, dan moeten we extra hard werken.

Dit fundamentele gegeven heeft ons land, onze cultuur, onze identiteit gevormd. Zo is een indrukwekkende cultuurhistorische erfenis ontstaan. Bij de komende grote werken kunnen we ons laten inspireren door deze rijke traditie, en voortbouwen op de schat aan inzichten en ervaringen die het verleden heeft voortgebracht.

Betrek daarbij ook de kinderen en de jongeren van nu, want zij zullen het langst met de gevolgen van ons werk te maken hebben. Bedenk dat zij straks, later in deze eeuw, ook op onze schouders zullen staan om de taak voort te zetten.

EEN BEWEGING VOOR KWALITEIT

Aquade wil dat de ruimtelijke investeringen die toch al zijn voorgenomen, de Nederlandse leefomgeving niet alleen veiliger maken, maar ook duurzamer, bruikbaar en aantrekkelijker. Aquade meent dat ons deltagebied een voorbeeld kan zijn voor dichtbevolkte delta's elders in de wereld. Onze aanpak zou wel eens een krachtig exportproduct kunnen worden. Maar we moeten de kansen nog wel grijpen. Kwaliteit vereist toewijding van iedereen.

Aquade wil deze toewijding stimuleren. Aquade wil bestuurders, bedrijven en professioneel betrokkenen aansporen om klimaatprojecten 'van binnenuit' te verbeteren. Aquade wil tegelijkertijd burgers, culturele smaakmakers en leraren aanmoedigen hun kennis en betrokkenheid 'van buitenaf' te vergroten. En Aquade wil mensen van binnenuit en van buitenaf samenbrengen om mee te denken over het veiliger en mooier maken van Nederland, en om samen de resultaten te vieren.

Aquade is een kleine organisatie, zoals een kiezelsteentje in de vijver ook niet groot hoeft te zijn. Aquade hoopt dat haar oproep weerklinkt in

het grote en wijdvertakte netwerk van deskundigen en leken die bij de klimaatopgave betrokken zijn of betrokken *zouden moeten zijn*.

Deze weerklink ligt in uw handen.

Zodra u – als betrokkene – de oproep ter harte neemt en bereid bent haar in woord en daad verder uit te dragen, kan een beweging voor excellente kwaliteit ontstaan. Dan kan er in de tien jaar die de manifestatie *Aquade 2012-2022* beslaat, een beslissende omslag komen in de mentaliteit, de werkwijzen en de waardering van grote ruimtelijke projecten ten behoeve van klimaatbestendigheid. Een verandering van 'doem' naar 'doen'.

Excellente kwaliteit is mogelijk. Het ligt ook aan u. Daarom nogmaals de oproep: doe mee – en bedenk zelf wat u kunt bijdragen.

Nederland, 4 november 2010

Het Bestuur van de Stichting Aquade

ir. Robert Broesi
drs. Wilma Kempinga
prof. ir. Dirk Sijmons
dr. Guido Wallagh
ing. Jelke Jan de With

www.aquade.net

Excursies: jong geleerd
oud gedaan,
stormvloedkering
Neeltje-Jans

AQUADE_DE BIEDING VAN NOODZAAK NAAR KANS

Aquade 2012-2022 is een tienjarige culturele manifestatie over de grote ruimtelijke opgave die het aanzien van Nederland in de komende eeuw ingrijpend zal veranderen: de noodzaak om ons land klimaatveranderingbestendig te maken. In feite gaat het om de volgende stap in de eeuwige opgave om ons laaggelegen en kwetsbare leefgebied veilig en welvarend te houden.

De inzet van Aquade is de kwaliteit van onze leefomgeving. De discussie over de exacte oorzaak, aard en omvang van de klimaatverandering doet hier niet ter zake. We kunnen niet afwachten tot we zeker weten hoe het klimaat zich ontwikkelt. We moeten ons op tijd voorbereiden op eventualiteiten, en we doen er verstandig aan om aan de veilige kant te blijven. Op die manier beschermen we niet alleen ons leven en onze gemoedsrust, maar ook de bronnen van onze welvaart.

Nederland kent al eeuwenlang een kunstmatige relatie tussen land en water. Ons leven met het water heeft voorspoed opgeleverd maar houdt ook risico's in. Telkens wanneer de relatie tussen land en water precar werd, hebben onze voorgangers geïnvesteerd in vernieuwing van de civieltechnische en landschappelijke prothese van het overstromingsgevoelige deltagebied. Dat heeft de inrichting van onze samenleving sterk beïnvloed, evenals het wereldbeeld, de bedrijvigheid, de omgangsvormen en de identiteit van onze voorgangers en onszelf. Waterstaat, landschap, cultuur, economie en samenleving zijn onverbrekkelijk verbonden. Dit is ook nu aan de orde. Nederland moet

de komende decennia ingrijpend investeren in het hoofdwatersysteem (kust, rivieren en andere grote wateren) en in de deelstroomgebieden die erop afwateren. Bij het hoofdsysteem gaat het om het borgen van de primaire veiligheid. De rijzende zeespiegel en de geleidelijke verandering van de Rijn in een regenrivier met grotere afvoerschommelingen vragen om aanpassing van de civiele kunstwerken die ons land tegen het water beschermen. In de deelstroomgebieden gaat het om risico's van teveel of te weinig neerslag en om de door de zeespiegelrijzing toenemende (brakke) kwel met een potentieel omvangrijke economische schade. Deze al langer bestaande problemen in de deelstroomgebieden worden niet door klimaatverandering veroorzaakt, maar worden er wel door verhevigd.

Hier ligt niet alleen een taak voor de direct betrokken watersector, maar ook voor de hele samenleving. Het raakt aan het bestaan van burgers en bedrijven. Het stelt hoge eisen aan innovatie, kwaliteitsbesef en betrokkenheid.

Ook financieel gezien gaat het om een indrukwekkende opgave. De vraag is daarom: hoe kunnen we de noodzakelijke inspanningen en miljardeninvesteringen optimaal besteden? Hoe kunnen we ervoor zorgen dat het land er niet alleen veiliger door wordt, maar ook nog eens duurzamer, profijtelijker en aantrekkelijker? Aquade gaat op zoek naar antwoorden op deze maatschappelijke en culturele vragen.

MISSIE: VAN KANS NAAR EXCELLENT RESULTAAT

Aquade is een culturele manifestatie gekoppeld aan concrete ruimtelijke projecten die gericht zijn op blijvende waterveiligheid en op de adaptatie van Nederland aan de gevolgen van klimaatverandering. De manifestatie bestrijkt een periode van tien jaar. Bij gebleken succes kan er na 2022 een Aquade II volgen.

De opzet van Aquade is mede geïnspireerd op de IBA's (Internationale Bauausstellung) in Duitsland. Bekend zijn onder meer IBA Emscher Park (1989-1999) en de huidige IBA Hamburg (2007-2013). Kenmerkend aan de IBA is de langdurige combinatie van ruimtelijke projecten en publieke activiteiten in de sfeer van cultuur en educatie. Zo'n combinatie staat ook Aquade voor ogen, maar dan in een lichte variant waarin Aquade meerwaarde toevoegt aan grote ruimtelijke waterprojecten die toch al zijn voorgenomen.

Aquade betoogt dat de grote opgaven van klimaatbestendigheid en ruimtelijke transformatie een unieke investeringskans bieden. We kunnen van Nederland de duurzaamste, welvarendste, aangenaamste en veiligste delta van de wereld maken als we dat willen. Aquade pleit ervoor de klimaatopgave niet op te vatten als een louter technische kwestie, maar als een brede maatschappelijke en culturele opgave. Zodra de wateropgave slim wordt verbonden met investeringen op het gebied van wonen, bedrijvigheid, recreatie, toerisme en natuur, kan een meervoudig ruimtegebruik ontstaan met een meervoudig nut en een meervoudig rendement. Aquade verwacht dat dit tot excellente resultaten zal leiden. Nederland kan opnieuw plezier

en voldoening beleven aan de maakbaarheid van het land, zoals dat ook in eerdere eeuwen het geval was.

Aquade treedt in november 2010 naar buiten met een 'Oproep' aan iedereen die zich professioneel, of als burger, aangesproken voelt. Aquade wil samen met hen deze hartenkreet in de praktijk van de komende decennia laten doorklinken en doorwerken in een niet aflatende lobby voor kwaliteit.

Aquade beperkt zich niet tot woorden, maar gaat daadwerkelijk aan de slag. Daarom verbindt Aquade zich nadrukkelijk aan concrete projecten. Deze projecten zouden ook zonder Aquade worden uitgevoerd, maar met Aquade groeien zij uit tot het voertuig van een nieuw cultureel zelfbewustzijn. Met als beoogde opbrengst excellente kwaliteit, levendige betrokkenheid en wereldwijde bekendheid. Zo komt de omschakeling van 'doem' naar 'doen' tot leven.

RESULTATEN

Als Nederland de kansen benut, kunnen de resultaten formidabel zijn. Het klimaatbestendige Nederland kan in één moeite door zijn vestigingsklimaat en toeristisch klimaat verbeteren. We kunnen aan de wereld tonen dat wij het veiligste deltagebied ter wereld beheren, en dat investeringen hier veilig en (her)verzekerbaar blijven. Klimaatprojecten dragen aldus bij tot 'Delta-branding'. De Nederlandse mix van innovatie, multidisciplinaire samenwerking, excellente projecten en betrokken burgers kan een succesvol exportproduct worden.

Aquade wil, kortom, dat we de vele miljarden die we toch moeten uitgeven, op de allerbeste manier besteden. Met meervoudig rendement en met het fraaiste resultaat, tot genoegen en lering van onszelf en van de rest van de wereld.

1 Voor een uitwerking van het kwaliteitsbegrip, zie bijlage II.

2 zie ook bijlage IV.

DOELEN: KWALITEIT TOEVOEGEN, MENSEN BETREKKEN, WERELDWIJD ETALEREN

Aquade werkt deze missie uit in drie concrete doelen met bijbehorende activiteiten. Elk hiervan is gericht op een specifieke doelgroep, uiteraard zonder anderen de deur te wijzen.

1. Aquade voegt kwaliteit aan klimaatprojecten toe

Aquade is betrokken bij de feitelijke projecten met als doel hun kwaliteit te verhogen. Aquade hanteert een breed kwaliteitsbegrip dat functionaliteit, duurzaamheid en maatschappelijke en culturele betekenis omvat.¹ Kwaliteitsverhoging kan ontstaan door het smalle doel van de waterveiligheid te combineren met andere wensen, bijvoorbeeld op het gebied van energie, recreatie, toerisme, wonen, werken, landbouw en natuur. Aquade bevordert werkwijzen die de aanwezige investeringen, ruimte, kennis, ervaring, vakmanschap, enthousiasme en bestuurlijk vermogen intelligent met elkaar verbinden. Aquade benadrukt de integrerende waarde van het ruimtelijk ontwerp. Aquade bevoordert dat de markt vroegtijdiger bij de projecten wordt betrokken en nieuwe allianties tussen overheden, marktpartijen en NGO's worden uitgetoetst. Aquade richt zich op alle *professionals* die bij klimaatopgaven betrokken zijn of zouden moeten zijn. Aquade richt zich op deskundigen uit sectorale disciplines en uit verbindende generalistische disciplines, op bestuurders, opdrachtgevers en bedrijven, en op professionals uit de artistieke disciplines die zich te vaak vrijblijvend afzijdig houden van ruimtelijke projecten.

2. Aquade versterkt de betrokkenheid bij klimaatprojecten

Ingrijpende ruimtelijke veranderingen ten behoeve van de waterveiligheid vormen niet alleen een zaak voor deskundigen. Iedereen heeft ermee te maken. Iedereen zou zich betrokken moeten weten bij het probleem, bij de oplossing, bij de uitvoering en de voltooiing. Aquade wil daarom de betrokkenheid van burgers bij deze projecten versterken.² Aquade vindt dat nieuwe generaties (de kinderen van nu, de volwassenen van straks) als vanzelfsprekend moeten worden onderwezen in het besef van de onderwerpen die hun leven in de 21ste eeuw zullen bepalen. Actieve betrokkenheid bij concrete ruimtelijke projecten (in uitvoering of zojuist voltooid) is een goed middel om de band van kinderen met hun eigen toekomstige leefomgeving te smeden. Aquade haakt aan bij de aandacht die er in het basis- en voortgezet onderwijs toch al wordt besteed aan klimaat en ruimte. Een intensievere wisselwerking tussen burgers en waterprojecten vergt activiteit aan beide zijden. Aquade wil dat de projecten 'burgervriendelijker' worden en bevordert daarom de publieke toegankelijkheid in de vorm van meewerkdagen, excursies, open dagen, informatie en educatie. Aquade benut de oplevering van een project als een prachtige gelegenheid voor een publieksfeest met culturele activiteiten. Aquade wil het bewustzijn, de kennis en de belangstelling bij burgers vergroten door de projecten te verbinden met onderwijs en cultuur. De doelgroep bestaat uit alle *burgers*. Aquade legt extra nadruk op kinderen, jongeren en hun docenten.

Exportbevordering:
vice-premier van
Vietnam bij virtuele
maquette van de
Noordwaard

Omdat de kinderen van nu als burgers van de 21ste eeuw nog lang met klimaatverandering en ruimtelijke transformatie te maken zullen hebben. En omdat uit hun midden de nieuwe generaties professionals zullen komen.

3. Aquade geeft excellente projecten wereldwijd bekendheid

Aquade wil dat excellente projecten uit Nederland wereldwijd aandacht krijgen. Nederland kan hiermee zelfverzekerd uitstralen dat wij er, vergeleken met andere grote delta's in de wereld, uitstekend in slagen om veiligheid en leefbaarheid met elkaar te verbinden. Deze 'Delta-branding' draagt de boodschap uit: 'Uw investeringen zijn welkom en veilig bij ons.' Dit is geen overbodige luxe in een tijd waarin grote herverzekeraars aarzelen over premiestelling en herverzekering van investeringen in deltagebieden. Excellente projecten in eigen land ondersteunen het economisch succes van wereldwijd opererende bedrijven op het gebied van waterbouw en ruimtelijke ordening. Nederland kan weer een 'showcase' worden, mits opdrachtgevers en uitvoerders kwaliteit voorop plaatsen. Zij moeten hun bevoorrechte positie benutten om een voorbeeldfunctie te vervullen, zodat wij de wereld ook echt iets kunnen laten zien. *Noblesse oblige*. Klimaatverandering en waterveiligheid in laaggelegen kustgebieden zijn mondiale problemen. Overal ter wereld zijn inspanningen nodig om de oorzaken van klimaatverandering tegen te gaan (mitigatie) en om het leefgebied aan de mogelijke gevolgen aan te passen (adaptatie). Het belang van de Nederlandse aanpak beperkt zich daarom niet tot het eigen grondgebied, maar strekt

zich uit naar alle vergelijkbare deltagebieden ter wereld.

Aquade richt zich met 'etalage'-activiteiten op een *internationaal publiek* van mensen die als bezoeker, toerist, wetenschapper, ontwerper of investeerder belangstelling hebben voor Nederland. En op mensen die als bewoner of bestuurder van een vergelijkbaar deltagebied belangstelling hebben voor de in Nederland ontwikkelde oplossingen. Concreet wil Aquade in ieder geval een 'Etalage' op Schiphol inrichten en een 'Blauwe Michelinroute' opzetten.

³ De relatie met de Dutch Delta Design wordt uiteengezet in bijlage V.

ACTIVITEITEN

Aquade maakt volgens eigen criteria een keuze van projecten waarmee zij zich associeert.³ De projecten kunnen groot of klein zijn, van overheidswege of op particulier initiatief plaatsvinden, gericht zijn op toepassing van beproefde middelen of juist op experiment en onzekere innovatie. Aquade zal zich logischerwijs vaak engageren met projecten uit het Deltaprogramma van de rijksoverheid. Daarnaast verbindt Aquade zich via een 'Open oproep voor projecten' ook met andere projecten, die bijvoorbeeld zijn gericht op thema's als de stedelijke wateropgave, natte natuurontwikkeling, klimaatbuffers, en de relatie tussen energie en water.

Aquade werkt altijd intensief samen met anderen. Aquade onderhoudt een uitgebreid en divers netwerk van personen en organisaties die betrokken zijn bij de ruimtelijke projecten zelf, bij cultuur en educatie, en bij internationale relaties. Aquade appelleert aan hun vakmanschap, beroepseer, nieuwsgierigheid en verlangen naar kwaliteit. Aquade ziet dit netwerk als een potentieel krachtige lobby voor kwaliteit. Het netwerk vormt de voedingsbodem voor de Aquade-activiteiten en manifestaties. Dankzij de vele samenwerkingsverbanden kan de Aquade-organisatie zelf een bescheiden omvang hebben. In de activiteiten die Aquade rond de projecten organiseert, zijn de drie doelen van Aquade herkenbaar: kwaliteit toevoegen, mensen betrekken, en voorbeeldige projecten wereldwijd etaleren.

Het voorlopige programma van Aquade-activiteiten is als volgt:

Opening internationale etalage: 2012

Aquade gaat van start met twee activiteiten met een internationale dimensie: de opening van de Etalage op Schiphol en de lancering van de Blauwe Michelinroute.

1. Schiphol Op de nationale luchthaven Schiphol geeft Aquade de Nederlandse waterprojecten een miljoenenpubliek. De Aquade Etalage biedt de bezoekers en transitpassagiers (in totaal 42 miljoen mensen per jaar) een indruk van het land waar zij op zes meter beneden de zeespiegel zijn geland. Aquade presenteert ieder jaar een excellent 'Aquade-project'. Schiphol zelf zal zich profileren als 'Duurzame Delta Airport'. De Etalage krijgt vorm in een groot aantal verspreide kleine objecten die samen een herkenbare extra laag vormen aan de luchtzijde van de luchthaven. Voor de Etalage werkt Aquade samen met Schiphol.

2. Blauwe Michelinroute Aquade vult de bestaande drie Michelinroutes voor Nederland aan met de 'Blauwe Michelinroute', een toeristische route langs bestaande en nieuwe kunstwerken die Nederland droog en veilig houden. De Blauwe Michelinroute is ook vanaf het water te beleven. De informatie over de bestaande kunstwerken en nieuwe projecten wordt via een 'app' op de mobiele telefoon geleverd. Zo wordt het huidige en toekomstige 'kunstwerk Holland' voor toeristen, recreanten en de jeugd ontsloten. Bij de ontwikkeling van de Blauwe Michelinroute werkt Aquade samen met DDD2012.³

Opleveringsfeesten nieuwe kunstwerken: 2012- en verder

In de eerste jaren van de Aquade-looptijd worden enkele projecten opgeleverd die kunnen worden gezien als Aquade-projecten *avant la lettre*. Aquade zet zich in om deze 'best practises' te viëren met een cultureel opleveringsfeest. Dit kan door bestaande festivals in de regio eenmalig aan de feestelijke oplevering van een groot klimaatproject te koppelen. De festivals krijgen er een spectaculaire locatie bij, terwijl de oplevering van projecten het karakter krijgt van een onvergetelijk publiek feest. Zo kan een deel van het North Sea Jazz Festival in 2012 plaatsvinden op de Zandmotor voor de kust van Hoek van Holland. De Grensmaas biedt een uitnodigend decor voor het Maastrichts Opera en Muziekfestival, het Made in Europe Filmfestival of een blaaskapellenfestival. Later (omstreeks 2020) is een koppeling denkbaar tussen de oplevering van de vernieuwde Afsluitdijk en het Oerolfestival.

Voor deze activiteiten neemt Aquade een initiërende rol op zich, door een verbinding te leggen tussen de projecten en de festivals. Potentiële projecten zijn de Zandmotor, de Grensmaas en de Markermeerdijk.

Open oproep voor projecten: 2014-2022

Aquade organiseert in 2011 de eerste 'Open oproep voor projecten' voor de periode 2014-2022. Aquade nodigt overheden en marktpartijen uit projecten in te dienen voor het Aquade-programma.

Deze projecten kunnen onderdeel worden van de Etalage op Schiphol en de Blauwe Michelinroute, en ondersteuning krijgen bij het

organiseren van culturele activiteiten. Aquade beoordeelt de ingediende projecten aan de hand van eigen criteria. Het is denkbaar dat Aquade meent dat een project aan veel criteria voldoet, maar op sommige punten nog belangrijke manco's vertoont. Aquade kan de projectorganisatie dan vragen het voorstel aan te vullen aan de hand van een gericht advies van het Aquade-team. Bij een positieve beoordeling sluiten Aquade en de indiener een kwaliteitsovereenkomst af. De overeenkomst omschrijft de kwaliteitsdoelstellingen van het project, de wijze van ondersteuning, de beoogde processtappen, techniek en sancties. Aquade wil hiermee garanderen dat de kwaliteitsdoelstellingen worden gerealiseerd.

Gezien de lange looptijd van dit type projecten zal Aquade zich in de eerste jaren vaak verbinden met projecten die al in een tamelijk vergaand stadium van voorbereiding of uitvoering zijn, zoals de 'Ruimte voor de Rivier'-projecten die omstreeks 2014-2016 worden opgeleverd.

Aquade-team

Aquade stelt voor de gehele periode 2012-2022 een team samen met hooggekwalificeerde deskundigen, dat de kwaliteitsstandaard van Aquade bewaakt. Het team vervult deze rol op meerdere manieren.

Het Aquade-team bemoeit zich op een aantal momenten met de projecten die via de open oproep worden ingediend. Het team beoordeelt de projecten aan de hand van de Aquade-criteria. Het kan gedurende de looptijd gericht advies uitbrengen om de projecten tot een excellent niveau te brengen.

gen. Het advies kan zich richten op *programmatische verbreding* van de opgave ('Meer dan veiligheid alleen'); procesmatige innovatie, bijvoorbeeld door het entameren van het alliantiemodel; het vroegtijdig inbrengen van het *ontwerp* in het planproces; het bevorderen van samenwerking tussen *ontwerpers en technici in ontwerpteam*s; en het vroegtijdig inbrengen van *openbaarheid en culturele activiteit* als integraal onderdeel van het project. Bij oplevering beoordeelt het Aquade-team of een project past in de Etalage van Schiphol en de Blauwe Michelinroute.

Aquade stelt voor het Aquade-team in te zetten als kwaliteitsaanjager van projecten uit het Deltaprogramma.

Het Aquade-team kan zich ongevraagd

in het vakdebat of de publieke discussie mengen door commentaar te leveren op de ruimtelijke ontwikkeling onder invloed van de klimaatopgave. Het team hoeft zich dus niet te beperken tot projecten die onderdeel zijn van het Aquade-programma. Het team levert een opiniërende bijdrage aan het Aquade 'Jaarbericht'.

Het Aquade-team fungeert intern als programmaraad en inhoudelijk klankbord.

De betrokkenheid van het Aquade-team is nadrukkelijk de betrokkenheid van de geëngageerde buitenstaander. Het team kan vrijelijk naar eigen inzicht, eer en geweten adviseren. Het Aquade-team is geen onderdeel van de projecten en het vervangt niet de interne kwaliteitsbewaking die ieder project zou moeten hebben (bv. met een Kwaliteitsteam).

Het Aquade-team bestaat uit topmensen uit tenminste de volgende disciplines: (landschaps)architectuur, civiele techniek, aanbestedingsrecht, bestuurskunde, planeconomie, planologie, cultuur en educatie. Het wordt voorgezeten door een intendant.

Culturele en educatieve activiteiten

Met de projecten die voortkomen uit de Open Oproep spreekt Aquade af dat de projecten worden begeleid door een pakket culturele en educatieve activiteiten. Die kunnen onder meer de volgende vormen aannemen.

Excursies en open dagen. Aquade wil dat burgers, en in het bijzonder kinderen, de wording van ruimtelijke 'publieke werken' ter plaatse, met de laarzen in de modder, kunnen meebeleven.

Aquade maakt afspraken met projectverantwoordelijken over de toegankelijkheid van de werkzaamheden voor het publiek. Hieruit ontstaat een programma van schoolexcursies en open dagen. Organisatorische en juridische bezwaren moeten vooraf worden weggenomen. Een inspirerend voorbeeld is het rode 'Info Box'-gebouw dat jarenlang uitzicht bood op de bouwput van Potsdammer Platz in Berlijn; het publiek werd in staat gesteld om het werk in uitvoering dag na dag te volgen. Een landschappelijke variant zijn de fietstochten als onderdeel van de onlangs afgesloten IBA Fürst-Pückler Land.

Ruimte voor kunst. Aquade bevordert dat de nieuwe ruimten die door de klimaatprojecten ontstaan, worden herkend en benut als locaties voor uiteenlopende kunsttoepassingen.

AQUADE 2012-2022
TIENJARIGE CULTURELE MANIFESTATIE

Event: Oplevering van
het nieuwe rivierfront bij
Lent (2015) wordt luister
bij gezet door opname
van de getrapte kade in
de Vierdaagse route.

Soms gebeurt dat met grote festivals, zoals hiervoor genoemd, vaak in meer experimentele vorm en ruimte biedend aan jong talent. Voor de beeldende kunst zal Aquade samenwerken met bijvoorbeeld SKOR (Stichting Kunst en Openbare Ruimte). Aquade ziet de projecten ook als interessante locaties voor muziek, theater en film, zowel tijdens de uitvoering als na voltooiing.

Leerlingen en leerkrachten op bezoek.

Kennis van klimaat, ruimtelijke inrichting en waterveiligheid is een vast onderwerp in het basisonderwijs, en ook in het voortgezet onderwijs komen deze onderwerpen aan de orde. Binnen landelijk vastgestelde leerdoelen hebben scholen en docenten een zekere vrijheid om hun programma in te richten. Aquade biedt de mogelijkheid om het onderwijs een aanschouwelijke dimensie te geven. Aquade is doordrongen van de sleutelrol die enthousiaste en goed geïnformeerde leerkrachten hierbij spelen. Aquade ontwikkelt daarom speciaal activiteiten voor leerkrachten, waar mogelijk in samenwerking met hun beroepsorganisaties.

Kruisverband

Aquade wil de waterstaatsgeschiedenis van ons land tonen langs twee kaarsrechte lijnen, die langs voet- en fietspaden zo dicht mogelijk worden benaderd. De langst mogelijke lijn door ons land loopt van het Zwin in Zeeuws-Vlaanderen tot Hongerige Wolf aan de Dollard in Groningen; loodrecht hierop loopt de lijn vanaf Lobith die hoog Nederland verbindt met de Noordzee nabij de Hondsbossche zeeuwering. De lijnen kruisen elkaar nabij Marken.⁴ Ook zonder de echte 'iconen

van de waterstaat' (daarvoor is er de Blauwe Michelinroute) bevat dit kruisverband een groot aantal gemarkeerde terloopse ontmoetingen die het gehele verhaal van Nederland en het water vertellen.

Het Kruisverband is verwant aan de markeringen van historische plekken die het Nationaal Historisch Museum vanaf 2011 jaarlijks zal introduceren onder de noemer 'Plaatsen in Nederland' (innl). Aquade werkt dan ook samen met het NHM.⁵

Cultureel ambassadeurschap

Aquade vindt dat waterveiligheid, ruimtelijke ordening en klimaat vanzelfsprekende thema's van culturele activiteiten horen te zijn. In het culturele veld treedt Aquade daarom op als 'ambassadeur' van de klimaat- en wateropgaven. Aquade wil culturele instellingen voor het thema interesseren, legt contacten en adviseert.

Aquade streeft ernaar dat er regelmatig (circa eens per twee à drie jaar) een grote tentoonstelling plaatsvindt over een aan waterveiligheid, ruimtelijke inrichting, cultuur en klimaat gerelateerd onderwerp uit heden, verleden of toekomst.

Ieder museum zal een eigen invalshoek kiezen en samen maken ze de veelzijdigheid en gelaagdheid van de Nederlandse conditie duidelijk. Er zijn tentoonstellingen denkbaar in onder meer het Rijksmuseum, het Museon, het Nederlands Architectuurinstituut, Groeneveld, Nieuw Land, het Openluchtmuseum en tal van regionale en kleinere musea.

Jaarbericht

Aquade brengt een jaarlijkse publicatie uit waarin de thematiek van Aquade aan de orde komt. Deze periodieke tussenstand biedt een mogelijkheid voor reflectie, waarbij de actuele ontwikkelingen worden geplaatst in een langetermijnperspectief, een brede context en een internationaal perspectief. Voor het Jaarbericht wordt een eigen vorm ontwikkeld. Aquade laat zich inspireren door de thematische bijdrage aan het vakdebat die voorheen werd geleverd door het eerste hoofdstuk van het RPD-jaarverslag, en door de gezaghebbende jaarlijkse commentaren in ESB. Andere referenties zijn de publicatierreeks 'Metropole' van de IBA Hamburg en de jaarboeken van het Bureau Monumenten en Archeologie in Amsterdam.

Aquade netwerk

Iedereen die de 'Oproep' van Aquade ondersteunt, kan zich via de website van Aquade aansluiten bij het Aquade netwerk. Het Aquade netwerk is een virtuele ontmoetingsplaats voor 'vrienden van Aquade', bevlogen professionals die graag meedenken en meewerken om de kwaliteit van ruimtelijke klimaatprojecten, en daarmee van hun werk, te verhogen. Het Aquade netwerk maakt het mogelijk om goede voorbeelden onder de aandacht te brengen en alarm te slaan over projecten waar grote kansen dreigen te worden gemist. Aquade organiseert regelmatig netwerkdagen waar men ook elkaar face-to-face kan spreken en kan bijpraten over achtergronden en actuele zaken rond water- en klimaatprojecten en de Aquade.

Delta Alliance

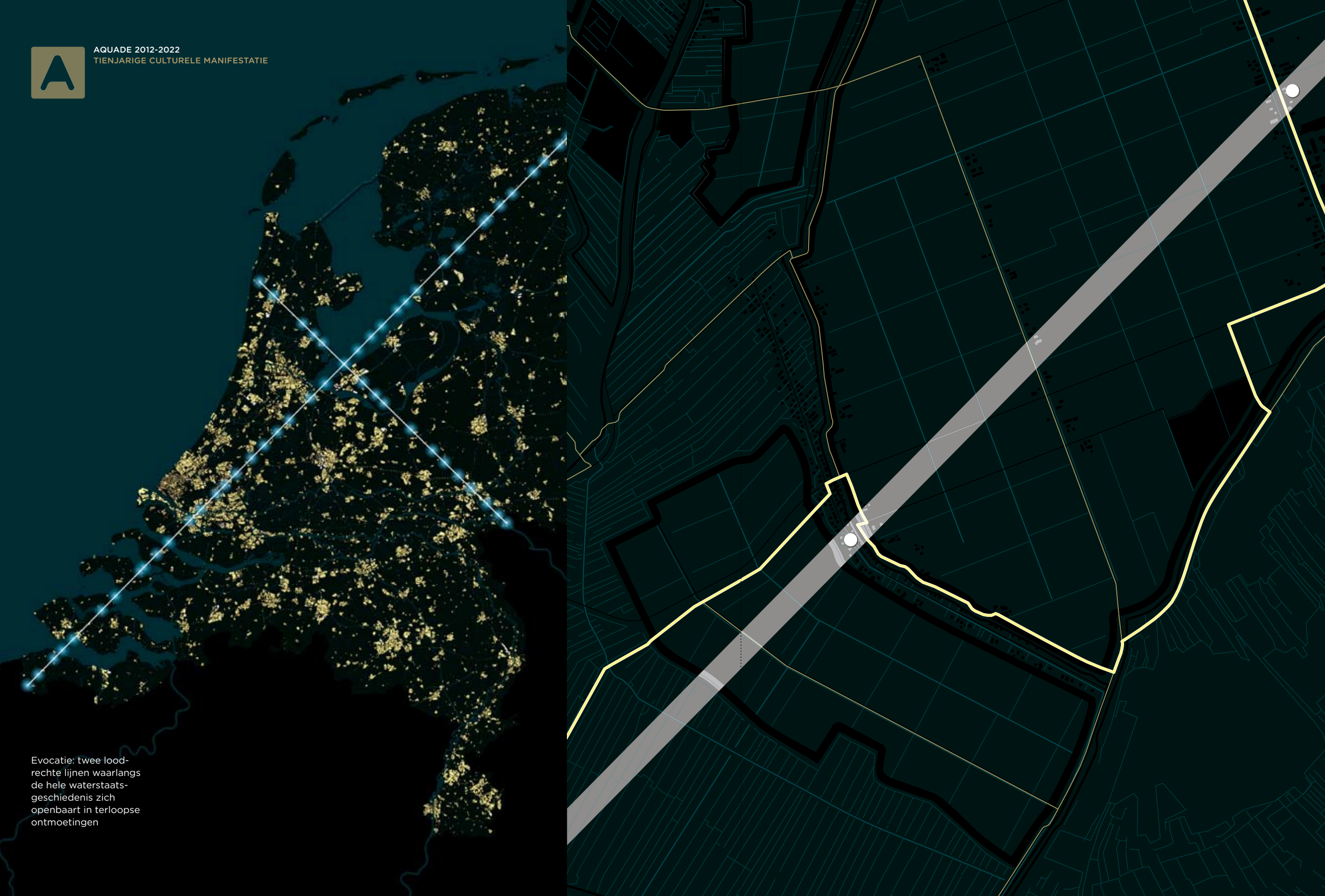
De internationale Delta Alliance is een onlangs opgericht internationaal netwerk van deltagebieden. Voorlopig is het nog bescheiden van omvang maar in de komende jaren kan het verder uitgroeien. Aquade was aanwezig bij de start van de Nederlandse afdeling van deze Alliantie in april 2010, en wil de in Nederland verworven inzichten via de Alliantie delen met de aangesloten andere delta's in de wereld.⁶

4 Een uitgebreid vooronderzoek voor dit project is in 1990 verricht ten behoeve van een inhoudelijke viering van 200 jaar Rijkswaterstaat. Het project is toen niet uitgevoerd. Dick de Bruyn: Wat-er-staat, 1990.
5 Voor meer informatie over het Nationaal Historisch Museum en 'Plaatsen in Nederland', zie: <http://www.innl.nl/>
6 Voor meer informatie over de Delta Alliance, zie: www.delta-alliance.org

AQUADE 2012-2022
TIENJARIGE CULTURELE MANIFESTATIE

Evocatie: twee lood-
rechte lijnen waarlangs
de hele waterstaats-
geschiedenis zich
openbaart in terloopse
ontmoetingen

AQUADE_ZAKELIJK ORGANISATIE

Aquade richt voor de uitvoering van haar plannen een lichte en gerichte organisatie in, die zich in hoge mate kenmerkt door coproducties. Aquade werkt nauw samen met de verantwoordelijken voor klimaatprojecten en maakt dankbaar gebruik van het palet aan culturele instellingen en manifestaties, expertisecentra en publieksmedia dat Nederland rijk is. Aquade doet geen dubbel werk maar legt verrassende en inspirerende verbindingen tussen cultuur, educatie, publiciteit en ruimte. Aquade beseft dat de ogenschijnlijk bescheiden rol van ‘verbindingsofficier’ in onze sterk gesectoraliseerde samenleving toch al een bijzonder ambitieus streven inhoudt.

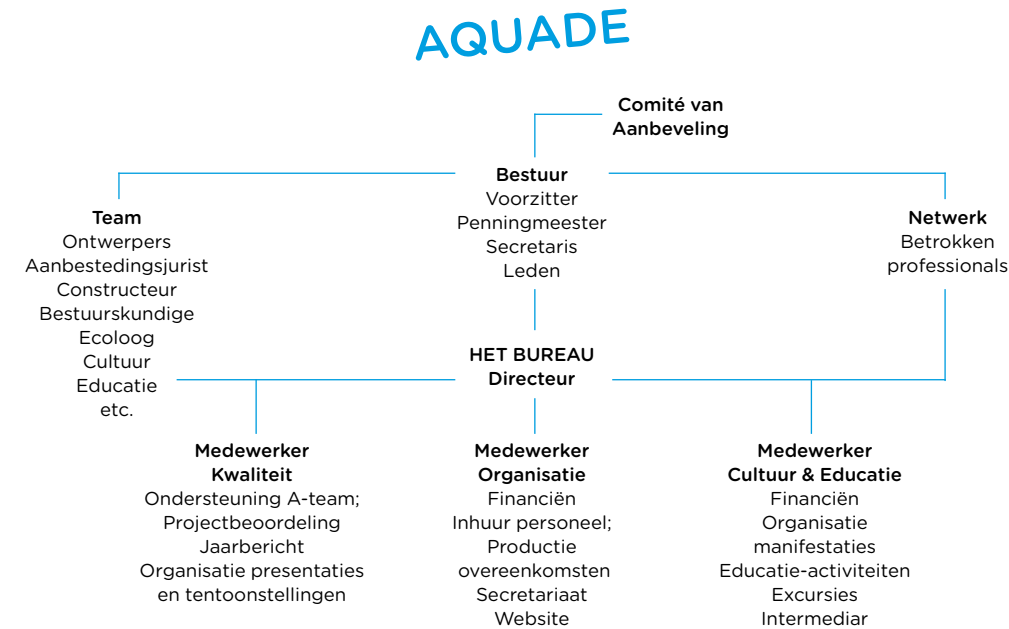
Partners van Aquade zijn in de eerste plaats de verantwoordelijke opdrachtgevers en projectorganisaties, en daarnaast bedrijven, onderwijsinstellingen, onderzoeksinstituten, culturele instellingen, beroepsverenigingen, toeristische bureaus, overheden, maatschappelijke organisaties en groepen burgers. De contacten bevinden zich op alle schaalniveaus, van de regio tot en met het mondiale niveau.

Aquade is zich ervan bewust dat een tien jaar durende culturele manifestatie in Nederland een uitzonderlijk voornemen is. De lange bestaansduur van Aquade wordt gerechtvaardigd door de langetermijnopgaven waarop de manifestatie zich richt. Aquade heeft, net als de opgaven zelf, een lange adem nodig, en dat werkt door in de organisatieopzet.

De organisatie van Aquade bestaat uit de volgende onderdelen.

Aquade bureau. Het Aquade bureau bestaat uit een directeur/intendant en medewerkers op het gebied van de kwaliteitsimpuls, cultuur en educatie, en organisatie. Bij specifieke activiteiten worden de medewerkers zo nodig ondersteund door tijdelijke krachten. De *directeur* geeft leiding aan het bureau, is verantwoordelijk voor fondsenwerving, relatiebeheer en sponsorcontacten, onderhoudt en voedt de contacten met het Aquade netwerk, en is *qualitate qua* secretaris van het Aquade team. De *medewerker kwaliteit* ondersteunt het Aquade team, bereidt projectbezoeken voor, coördineert het Jaarbericht, en organiseert de inhoudelijke voeding van vaste of tijdelijke exposities waaronder de Etalage op Schiphol. De *medewerker cultuur en educatie* is de intermediair tussen de cultuurwereld en de klimaatprojecten, organiseert of coördineert culturele manifestaties (o.m. bij oplevering) en educatieve activiteiten (van excursies tot bijdragen aan leerplanontwikkeling). De *organisatiemedewerker* verzorgt het secretariaat, de financiën, het onderhoud van de website, de administratie van het bureau, contractvorming met Aquade-projecten, inhuur tijdelijk personeel, etcetera.

Aquade team. Het Aquade team is multidisciplinair samengesteld en bestaat uit zeer gezaghebbende deskundigen. De directeur van Aquade treedt op als secretaris. Het team treedt naar buiten als een zelfstandig en onafhankelijk orgaan, dat buiten bestaande projectorganisaties om de kwaliteit van Aquade-projecten (uit de ‘Open Oproep’

en het Deltaprogramma) kan toetsen en aanjagen. Het team speelt een sleutelrol in de selectie van projecten die via de Open Oproep worden aangemeld, en levert een opiniërende bijdrage aan het jaarbericht. Intern fungeert het team als een programma-raad voor het bureau. Het team zal uit circa acht leden bestaan.

Aquade netwerk. Het Aquade netwerk bestaat uit bevlogen professionals vanuit allerlei disciplines die zich aangesproken weten door de Oproep. Dit netwerk voedt en ondersteunt Aquade als ‘lobby voor kwaliteit’. Het Aquade netwerk biedt, zowel digitaal als via persoonlijke verbanden, de mogelijkheid aan professionals en vele andere geïnteresseerden om elkaar te informeren en te signaleren. Het Aquade netwerk is vooral voor en door derden, maar zal praktisch ondersteund worden door het Aquade bureau.

Aquade bestuur. Het Aquade bestuur is eindverantwoordelijk voor de activiteiten van Aquade. Het huidige bestuur is vooral een werkbestuur geweest. Aquade is van plan om de samenstelling van het bestuur na afronding van het Bidbook te verbreden.

Om de hier geschetste organisatie op te zetten, wil het bestuur vanaf eind 2010 een *kwartiermaker* aanstellen. De *kwartiermaker* zal de organisatie operationaliseren en de eerste Aquade-activiteiten voor 2012 en 2013 voorbereiden (opening Aquade Etalage op Schiphol, lancering Blauwe Michelinroute, voorbereiding ‘Open Oproep’, uitwerken www.aquade.net). Gedacht wordt aan een aanstelling voor een jaar.

Het Aquade-initiatief wordt nu reeds ondersteund door gezaghebbende personen in de diverse relevante disciplines. De brede steun wordt zichtbaar in het *Comité van Aanbeveling*; zie hiervoor bijlage I.

Experimenten:
Bezwijkanalyse met
oude Lekdijk

FINANCIËN

Voor de financiering stelt Aquade een model voor waarin drie budgetten zijn onderscheiden: een vast werkbudget, een projectgebonden budget en een etalagebudget.

Het vaste werkbudget dekt de personele lasten (in eerste instantie kwartiermaker, daarna bureau en Aquade team), huisvesting, bureaukosten en reguliere activiteiten (Aquade netwerk, communicatie en educatie). Met deze vaste basis voor de gehele looptijd van tien jaar worden de continuïteit en zichtbaarheid van Aquade verzekerd, en wordt ook het wederzijds commitment tussen Aquade en initiatiefnemers bekrachtigd. Als financiële partners gaan de gedachten in eerste instantie uit naar de rijks- en provinciale overheid en de Unie van Waterschappen.

Het projectgebonden budget dekt de kwalitatieve, culturele, educatieve en communicatieve activiteiten. Aquade wil per project een nadere afspraak maken over de vorm en omvang van de activiteiten en de bijpassende financiële bijdrage. Uitgangspunt is dat binnen reeds vastgestelde projectbudgetten (bijvoorbeeld uit het MIRT) een bijdrage voor de Aquade-activiteiten worden geormerkt.

Voor de ‘etalage-activiteiten’ – de Aquade Etalage Schiphol, de Blauwe Michelinroute en het Kruisverband – wordt een zelfstandige financiering geregeld. Sponsors hiervoor lijken voorhanden. Voor de Aquade Etalage Schiphol zijn gesprekken met Schiphol Groep gaande. Voor alle drie activiteiten worden ook partijen uit het bedrijfsleven, de toeristische en recreatieve sector (zoals NWP en NTBC) benaderd.

BEGROTING

	2011	2012	2013	Jaarlijks v.a. 2014
Vast werkbudget	120.000	585.000	720.000	775.000
Medewerkers	50.000	350.000	450.000	500.000
	(kwartiermaker)			
Huisvesting en bureaunkosten	40.000	150.000	150.000	150.000
Overleg	10.000	10.000	20.000	25.000
Vaste activiteiten	20.000	75.000	100.000	100.000
	(relatiebeheer, algemene communicatie, etc.)			
Projectgebonden budget		300.000	400.000	500.000
Activiteiten voor publiek	200.000	300.000	400.000	
	(onderwijs, manifestaties)			
Activiteiten voor professionals		100.000	100.000	100.000
	(expertise)			
Etalage budget	175.000	225.000	225.000	225.000
Opstart:				
Aquade Schiphol Etalage		75.000		
	(concept)			
Uitvoering/exploitatie:				
Aquade Schiphol Etalage		150.000	150.000	150.000
Opstart:				
Kruisverband	50.000			
Inrichting/exploitatie:				
Kruisverband		50.000	50.000	50.000
Opstart:				
Blauwe Michelinroute	50.000			
Exploitatie:				
Blauwe Michelinroute		25.000	25.000	25.000

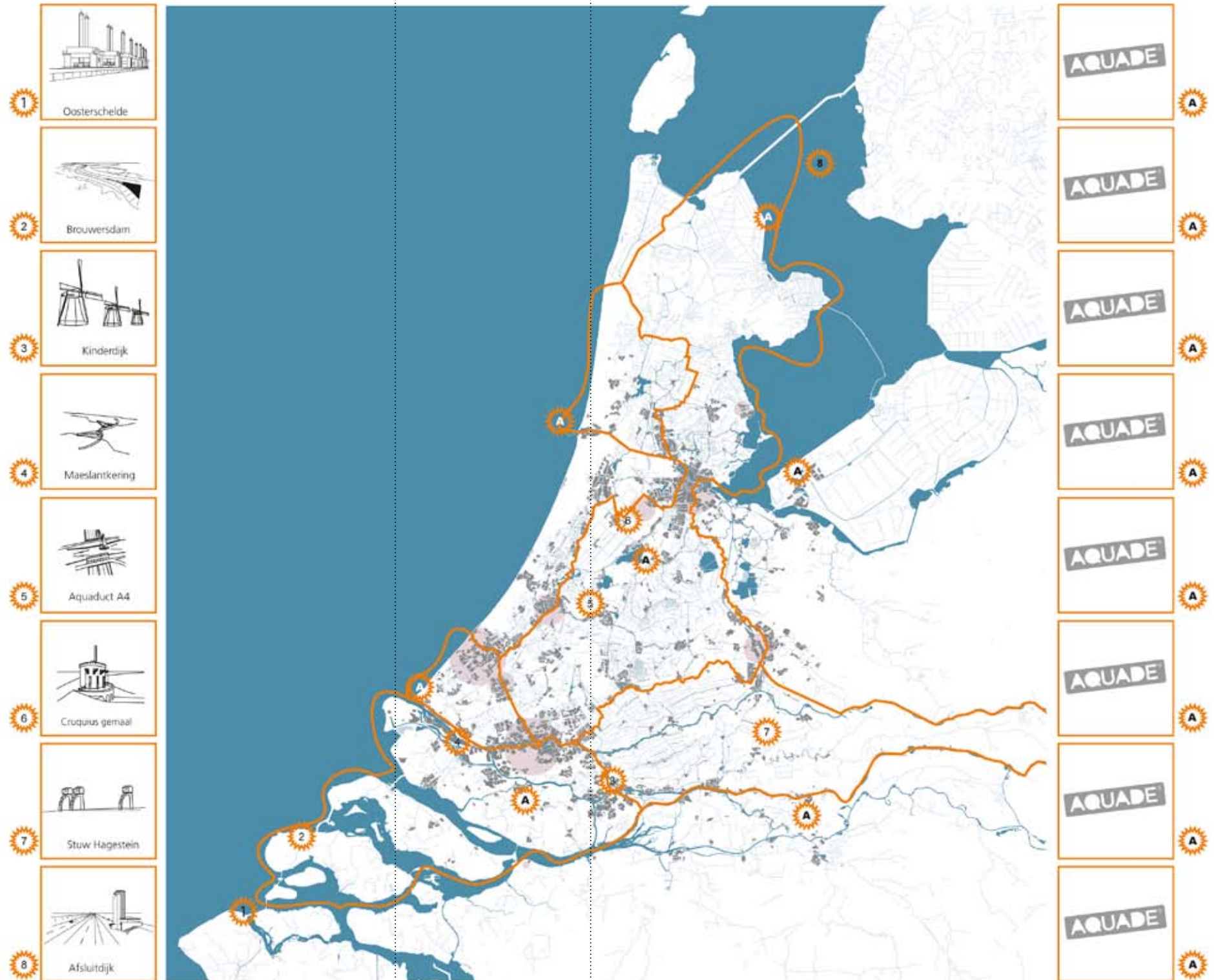
AQUADE 2012-2022
TIENJARIGE CULTURELE MANIFESTATIE

Experimenten:
Proefsluïting van de
Maeslandkering

AANBEVOLEN

Het Comité van Aanbeveling van Aquade bestaat uit:

Edo Arnoldussen	Directeur Rijksvastgoed- en Ontwikkelingsbedrijf
Harry Baayen	Directeur Deltares
Ole Bouman	Directeur Nederlands Architectuurinstituut
Wijnand Duijvendak	Initiatiefnemer actie 10/10
Dirk Frieling	Emeritus hoogleraar stedenbouwkunde
Adriaan Geuze	Landschapsarchitect, West 8
JanJaap de Graeff	Directeur Natuurmonumenten
Maarten Hajer	Directeur Planbureau voor de Leefomgeving
Wim Kuijken	Deltacommissaris
Tracy Metz	Journalist NRC-Handelsblad
Ed Nijpels	Voorzitter NL Ingenieurs
Liesbeth van der Pol	Rijksbouwmeester
Erik Schilp	Directeur Nationaal Historisch Museum
Paul Schnabel	Directeur Sociaal en Cultureel Planbureau
Kees Slingerland	Directeur Alterra
Cees Veerman	Voorzitter van de Deltacommissie
Pier Vellinga	Voorzitter onderzoeksprogramma Kennis-voor-Klimaat
Auke van der Woud	Hoogleraar Architectuurgeschiedenis RUG

Blauwe Michelinroutes
die de (buitenlandse)
bezoekers langs onze
'andere' kunstwerken
leidt.

RUIMTELIJKE KWALITEIT

Aquade wil kwaliteit toevoegen aan waterveiligheidsprojecten - maar wat betekent dit? Wat bedoelt Aquade met 'kwaliteit', en op welke momenten kunnen welke kwaliteiten worden toegevoegd? Deze vragen komen hier aan de orde. Aquade benadrukt dat iedere betrokkene bij deze projecten in de eerste plaats zelf actief zou moeten zijn om tot een excellente kwaliteit te komen. De activiteiten die Aquade initieert zijn bedoeld om dit te stimuleren en te ondersteunen.

Drie dimensies van kwaliteit 'Kwaliteit' is een losjes gebruikt en soms verwarrend begrip. Toch kunnen we moeilijk zonder dit begrip. Het ontbreken van kwaliteit valt iedereen op. De vraag 'Wat is kwaliteit' kan leiden tot geanimeerde en langdurige discussies, en dit hardop denken over kwaliteit is nodig om de ambities voor een concreet project helder te kunnen verwoorden. Aquade gaat ervan uit dat het 'toevoegen van kwaliteit' per project iets anders zal inhouden. Maar in het algemeen verwijst Aquade naar de drie klassieke dimensies van architectonische en ruimtelijke kwaliteit, ontleend aan de Romeinse bouwmeester Vitruvius.

Volgens Vitruvius moet een bouwwerk voldoen aan eisen van firmitas, utilitas en venustas, oftewel soliditeit, bruikbaarheid, schoonheid. Door de eeuwen heen is vrijelijk gevarieerd op deze begrippen, maar de essentie is herkenbaar gebleven. Een invloedrijke 17de-eeuwse vertaling in de Engelstalige wereld luidt: firmness, commodity, delight. Na 1985 is Vitruvius doorgedrongen in

Nederlands regeringsbeleid. De Vierde Nota Ruimtelijke Ordening onderscheidde als de drie dimensies van ruimtelijke kwaliteit: toekomstwaarde, gebruikswaarde, belevingswaarde. De Architectuurnota nam dit over maar verving belevingswaarde door culturele waarde. De Nota Landschap varieerde erop met 'de 3 e's': ecologische, economische, esthetische waarde. Ook in de drie p's van de duurzaamheid is het patroon te herkennen: planet, profit/prosperity, people. In de praktijk van de ruimtelijke planvorming is het kwaliteitsbegrip nader uitgewerkt in gedetailleerde matrices met tal van kwaliteitsaspecten, met het risico dat de verbinding tussen alle afzonderlijke aspecten onderbelicht blijft. Aquade geeft de voorkeur aan een globale en indicatieve benadering, waarin de drie dimensies worden getypeerd als:

Duurzaamheid. Dit verwijst naar de dimensie tijd: een vooruitziende blik, programmatische en constructieve stevigheid, blijvende veiligheid, ecologische kwaliteit,

duurzaam energiegebruik, blijvende tevredenheid.

Bruikbaarheid. Dit verwijst naar het nut: functionaliteit, economische rentabiliteit, gebruiksgemak en comfort, programmatische meerzijdigheid, souplesse in het combineren met andere functies en wensen.

Culturele kwaliteit. Dit verwijst naar beleving: betekenis, ervaring, evocatie, historisch besef, schoonheid, ambachtelijkheid, ontwerp-kwaliteit, artistiek plezier.

Vier momenten voor kwaliteit

In de zeer lange looptijd van moderne ruimtelijke projecten zijn meerdere fasen te onderscheiden, en in iedere fase bestaan er andere kansen en bedreigingen voor de kwaliteit van het project. Aquade wil dat op ieder cruciaal moment het streven naar kwaliteit wordt versterkt. In iedere fase vergt dit een andere aanpak. Dit komt ook in de Aquade-activiteiten tot uiting. Aquade onderscheidt vier fasen, of vier momenten voor kwaliteit. Zij worden hieronder afzonderlijk toegelicht.

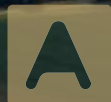
Externe condities. De speelruimte om kwaliteit te realiseren wordt ten eerste bepaald door externe factoren zoals overheidsregels, marktmechanismen en de mores van de bedrijfs- of bestuurscultuur. Zij bepalen de condities voor kwaliteit.

Startpositie. Het tweede beslissende moment voor kwaliteit is aan het begin van het project, bij het formuleren van de opdracht, de keuze van de werkvorm en het sluiten van het contract. Hier worden de contouren voor kwaliteit getrokken.

Uitvoering. Dan volgt de derde, langdurige fase van de feitelijke planvorming en uitvoering, de fase van het concrete werken aan kwaliteit.

Reflectie. In de vierde plaats moet achteraf worden gereflecteerd op de kwalitatieve successen en teleurstellingen. Hieruit kunnen lessen worden getrokken die ten goede komen aan volgende projecten, en daarmee is de cirkel rond.

AQUADE 2012-2022
TIENJARIGE CULTURELE MANIFESTATIE

Land(water)Art:
Wassende Maan van
Paul de Kort maakt
de kleine getijdeslag in
de Biesbosch zichtbaar

CRITERIA

1. Aquade thematiek

De inhoudelijke thematiek van het project moet breder zijn dan klimaatverandering en waterveiligheid alleen. Het project draagt bij aan de klimaatsveranderingbestendigheid van Nederland en koppelt dit bijvoorbeeld aan verbetering van het vestigingsklimaat en het toeristisch-recreatieve klimaat.

2. Aquade specifiek

Het projectvoorstel moet duidelijk maken dat de bemoeienis van Aquade verschil zal uitmaken voor de kwaliteit van het resultaat. Het project moet AQUade als partner en instrument nodig hebben om de beoogde doelen te realiseren.

3. Onderscheidend karakter

Het karakter van het project moet worden bepaald door originaliteit en onderscheid. Het moet een innovatief en kwalitatief topniveau halen en een bijzondere culturele betekenis hebben, waarmee het zich onderscheidt van 'normale' projecten.

4. Structureel effect

Het project moet een structurele en duurzame verbetering van de locatie opleveren. Het moet ook na de Aquade-looptijd blijven bestaan.

5. Proceskwaliteit

Het project moet een breed publiek aanmoedigen om te participeren in het project. Het moet een open en flexibel proces kennen en zich kunnen aanpassen aan veranderende omstandigheden en plotselinge kansen. Het moet innovatief zijn en het moet in verschillende fasen realiseerbaar zijn.

6. Publiek karakter

Het project moet een publieke aanwezigheid hebben, het moet zichtbaar, bezoekbaar en 'vierbaar' zijn. Het moet exemplarisch zijn als een oplossing voor een specifieke opgave die voortkomt uit de Aquade-thematiek. Omdat Aquade een landelijk werkterrein heeft, wordt in het projectenprogramma een realistische regionale spreiding nagestreefd.

7. Haalbaarheid

Het project moet binnen de tijdshorizon 2012-2022 worden uitgevoerd. Het voorstel moet aantonen dat de wettelijke, financiële en technische condities voor realisatie tijdig kunnen worden gerealiseerd.

8. Wild card

Bij uitzondering kunnen projecten worden geselecteerd die op het eerste gezicht zozeer buiten de geijkte kaders vallen dat ze niet aan de bovenstaande criteria voldoen, maar waarvan Aquade het vertrouwen heeft dat ze tot waardevolle resultaten kunnen leiden.

Boskalis
Westminster

C O S C O

Werk in uitvoering:
Zandzuiger in actie bij
Maasvlakte 2

MENSEN BETREKKEN

Aquade ziet de aanpak van het klimaatprobleem als een culturele en maatschappelijke opgave. De klimaatopgave zou vanzelfsprekende aandacht moeten krijgen in de wereld van kunst en cultuur. Het zou moeten doorklinken in musea, in het theater, in films en literatuur, in het beleid van kunstondersteunende instellingen en fondsen. De oplevering van een klimaatproject zou bij uitstek aanleiding moeten zijn voor culturele festiviteiten.

Dit is nu niet of nauwelijks het geval. Aquade wil dit veranderen. Aquade zal zich in het culturele landschap opstellen als de 'ambassadeur' van de klimaatopgave. Aquade bouwt een netwerk op en gaat met cultuurorganisaties in gesprek om hen te voeden met inzichten, ideeën en tips.

Ook wil Aquade de kinderen van nu, de burgers van de 21ste eeuw, betrekken bij de klimaatopgave. Aquade wil hun kennis en hun belangstelling vergroten. Kennis van ruimtelijke inrichting, waterveiligheid, klimaat en geschiedenis is nu reeds een vast onderdeel van het on-

derwijsprogramma. Aquade wil eraan bijdragen dat de uitwerking hiervan levendig, sprankelend en inspirerend zal zijn voor zowel leerlingen als leerkrachten.

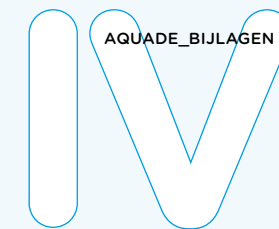
Aquade vergroot het publieke bereik van de projecten met een programma van informatieve en educatieve activiteiten voor, tijdens en na de uitvoeringsperiode, en initieert een cultureel feestprogramma in het opleveringsjaar van de geselecteerde ruimtelijke projecten.

Cultureel netwerk

Aquade spant zich in om bestaande culturele instellingen te interesseren voor de klimaatopgave in het algemeen, en met name voor concrete waterprojecten. Aquade wil dat de nieuwe ruimten die door de klimaatprojecten ontstaan, worden herkend en benut als locaties voor uiteenlopende kunsttoepassingen. Soms gebeurt dat met grote festivals, zoals hiervoor genoemd, vaak in meer experimentele vorm en ruimte biedend aan jong talent. Het is aan kunstenaars en culturele instellingen zelf om activiteiten te ontplooiën; Aquade neemt niet hun

werk over. De activiteit van Aquade bestaat vooral uit adviezen en het leggen van contacten tussen culturele instellingen en projectorganisaties. Om dit te kunnen doen, zal Aquade een netwerk opbouwen met een grote variëteit aan personen en instellingen. Mogelijke samenwerkingspartners in het cultureel netwerk zijn:

Fondsen. Voor de meeste kunstdisciplines bestaan (semi-)overheidsfondsen en particuliere fondsen die kunstprojecten en/of individuele kunstenaars subsidiëren. Zij kunnen de klimaatopgave prioriteit geven in hun beleidsplan en mogelijk een speciale regeling in het leven roepen gerelateerd aan deze opgave. Per fonds zijn specifieke uitwerkingsvormen mogelijk. (BKVB, Mondriaan, Stimuleringsfonds voor Architectuur, Stimuleringsfonds Omroepproducties, Fonds Bijzondere Journalistieke Producties, Prins Bernhard Cultuurfonds, VSB Fonds, SNS Reaalfonds, Stichting Doen, enz.).

Stichting Kunst en Openbare Ruimte (SKOR). SKOR brengt kunst en openbare ruimte samen, entameert discussies, mobiliseert deskundigheid en verleent kunstopdrachten. Daarbij kan ze over meerdere jaren een thema vasthouden; in het verleden bijvoorbeeld het thema beeldende kunst in zorginstellingen.

Musea. Het doorlopende verhaal over behoud en transformatie van het kunstmatige landschap van Nederland, in verleden, heden en toekomst, biedt een schat aan mogelijkheden voor tentoonstellingen in uiteenlopende musea. Aquade zou graag zie dat er eens per 2 à 3 jaar een grote thematische tentoonstelling te zien is, met daarnaast kleinere projectgebonden exposities. Aquade kan de musea adviseren, en hen bijeen brengen in een (informeel) programmeringsberaad. (Rijksmuseum, NHM, NAI, Museon, Nemo, Nieuw Land, Groeneveld, Openluchtmuseum, regionale musea, enz.)

Omroepen, filmmakers. Zoals de historische en komende opgave voldoende stof

biedt voor tentoonstellingen, zo kan zij ook het onderwerp zijn van documentaires.

Theater, muziek, film, festival. Bij aanleg en oplevering van een project werkt Aquade samen met de verantwoordelijken en met theatergroepen, festivalorganisaties e.d. aan een cultureel feestprogramma. Toegesneden per project en regio; bv. een eenmalige Oerol aan de Afsluitdijk. Aquade wil stimuleren dat de projecten ook al tijdens de aanleg worden benut als spectaculaire locaties voor bv. muziekfestivals en speelfilms.

Jongerenmedia. Samenwerking met CJP is een mogelijkheid om de klimaatopgave binnen de culturele sfeer van jongeren te halen. Iedere culturele activiteit moet mede gericht zijn op jongeren.

Opleidingen. In samenwerking met het (beroeps) onderwijs kan het project worden benut als leersituatie. Het biedt stof voor onderzoek en stages vanuit vele invalshoeken. (Technische Universiteiten, Acade-

mies van Bouwkunst, kunst-academies, universitaire faculteiten op gebied van bv. geografie en geschiedenis, bestuurskunde, economie en toerisme opleidingen cultuur & beleid, enz.).

Jongeren en leerkrachten

De klimaatopgave blijft vermoedelijk de gehele 21ste eeuw relevant. Veel van de burgers die ermee te maken krijgen, zitten nu nog op school. Aquade ontplooit activiteiten om hen te betrekken bij dit vraagstuk dat hen gedurende hun hele leven zal vergezellen. Aquade wil het hun mogelijk maken om van jongs af aan vertrouwd te worden met dit vraagstuk, en zich ermee te bemoeien als burgers of bij hun latere school- en beroepskeuze. Aquade sluit aan bij de vaste plaats die de thema's klimaat, waterveiligheid en ruimtelijke ordening nu reeds in het basis- en voortgezet onderwijs innemen. Kennis van deze onderwerpen behoort tot de landelijk vastgestelde 'kerndoelen' van het basisonderwijs.⁷ Kerndoel 48 luidt: 'Kinderen leren over de maatregelen die in Nederland genomen worden/werden om

bewoning van door water bedreigde gebieden mogelijk te maken.' Ook andere leerdoelen zijn relevant, zoals zorg voor het milieu (39), kennis van weer en klimaat (43), het oplossen van technische problemen (45), inzicht in ruimtelijke inrichting (47), beheersing van de topografie (50) en inzicht in de geschiedenis (53). Ook in het voortgezet onderwijs komen deze onderwerpen in uiteenlopende gedaanten aan de orde. Binnen de landelijk vastgestelde leerdoelen hebben scholen en docenten vrijheid om hun programma in te richten. Aquade biedt hen de mogelijkheid om het onderwijs een aanschouwelijke dimensie te geven. De directe koppeling aan concrete projecten is kenmerkend voor de Aquade-aanpak. Aquade betreft leerlingen en leerkrachten rechtstreeks bij de klimaatopgave door ze uit te nodigen om lijfelijk naar de projecten te komen, zodat ze de aanleg en de voltooiing van deze projecten kunnen meeleven. Rond de excursies wordt aanvullend leerzaam materiaal aangeboden voor wie nieuwsgierig is geworden. Aquade wil

deze excursies tot een vaste activiteit gedurende de hele looptijd maken, waarbij het zwaartepunt van de ene regio naar de andere kan verschuiven, afhankelijk van de projecten. Aquade is doordrongen van de sleutelrol die enthousiaste en goed geïnformeerde leerkrachten in het onderwijs spelen. Aquade wil daarom speciaal excursies en andere activiteiten ontwikkelen voor leerkrachten, waar mogelijk in samenwerking met vakorganisaties zoals KNAG (aardrijkskunde), VGN (geschiedenis), NVON (biologie, natuurkunde). Open dagen en fietstochten maken het mogelijk om ook buiten schoolverband om kennis te nemen van de grote werken-in-uitvoering. Het zijn aantrekkelijke en leerzame dagtochtbestemmingen voor kinderen, ouders, grootouders en iedere andere belangstellende.

AQUADE 2012-2022
TIENJARIGE CULTURELE MANIFESTATIE

Event: Feestelijke
oplevering aangepaste
Afsluitdijk opgeluisterd
door opening Oerol
festival 2019

RELATIE MET DUTCH DELTA DESIGN 2012

In de aanloopperiode van Aquade wordt ook 'Dutch Delta Design 2012' voorbereid, een manifestatie die in het voorjaar van 2012 zal plaatsvinden. De twee behandelen een verwante thematiek, en daarom is aandacht voor de relatie tussen Aquade en DDD gerechtvaardigd.

Beide initiatieven richten de schijnwerpers op waterveiligheid en klimaatadaptatie in Nederland in de komende decennia. Ze kennen evenwel aanzienlijke verschillen, zowel thematisch als in de looptijd. DDD concentreert zich op de benodigde innovatieslag in de watersector. Aquade benadrukt dat de klimaatopgave geen smalle, sectorale kwestie is maar een brede maatschappelijke en culturele opgave waarmee talloze burgers zich engageren. In hun focus zijn DDD en Aquade dus complementair, en Aquade is dan ook een van de founding fathers en partners van DDD. De DDD-activiteiten concentreren zich in een korte periode in 2012, terwijl Aquade een looptijd van tien jaar heeft. In de tijd overlappen de twee initiatieven

elkaar dus met name in het startjaar van Aquade, 2012.

Aquade en DDD2012 zullen op een aantal onderdelen samenwerken. De voorbereidende documenten, de Businesscase van DDD2012 en 'De Opmaat' van Aquade, bieden hiertoe goede aanknopingspunten.

Aquade_De oproep
is samengesteld door het
bestuur van de Stichting Aquade,
bestaande uit:
ir. Robert Broesi
drs. Wilma Kempinga
prof. ir. Dirk Sijmons
dr. Guido Wallagh
ing. Jelke Jan de With

Ondersteuning:
Xander de Bruine,
Project Platforms

De voorbereidingsfase van
Aquade is financieel mogelijk
gemaakt door de ministeries
van I&M en EZLI,
de gemeente Almere en
Waterschap Zuiderzeeland

Tekst: Fred Feddes
Ontwerp: Annelies Frölke
Druk: Primaveraquint

Contact:
Dirk Sijmons, voorzitter,
sijmons@aquade.net
Robert Broesi, secretaris,
broesi@aquade.net

© Stichting Aquade
Amsterdam, november 2010

www.aquade.net

Beeldverantwoording
omslag: Joost van den Broek / HH
p 2, 22, 56, 62: KossmanndeJong iov Aquade
p 6, 12: Tineke Dijkstra / HH
p 8: Esther van Dijk / RvR
p 26: tekening Obbe Norbruis
p 30, 42: Must iov Aquade
p 34: Ton Poortvliet / HH
p 38, 46: Siebe Swart
p 50: Chris Pennarts

AQUADE 2012-2022
TIENJARIGE CULTURELE MANIFESTATIE

Event: feestelijke
oplevering Zandmotor
2012 opgeluisterd met
acts van het
North Sea Jazz festival

The background image shows a wide, grassy dike or embankment under a bright blue sky with large, white, fluffy clouds. A large crowd of people, many wearing colorful clothing, is gathered along the top of the dike. In the distance, several tall, thin structures, possibly wind turbines or masts, are visible. In the foreground, the dark, rocky shoreline of the sea is visible, with white foam from the waves crashing against the rocks. A person wearing green waders and a dark shirt is standing on the right side of the frame, looking out towards the sea. A semi-transparent white banner with black text is overlaid across the middle of the image.

**EEN TIENJARIGE CULTURELE MANIFESTATIE
OVER DE RUIMTELIJKE ONTWIKKELING
VAN DE NEDERLANDSE DELTA ONDER INVLOED
VAN DE KLIMAATVERANDERING**